

естетичної та пізнавальної цінності території і запобігання шкоди природним комплексам, на території господарської зони - захист тварин від несприятливого впливу господарської діяльності, а також у захисті людей та їх майна від негативної діяльності тварин.

УДК 502/504:338.48-6](477.51)

«ЗЕЛЕНІ МАРШРУТИ» ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Свердлов В.О.,

доктор філософії (біологія),

*старший викладач кафедри екології, географії та природокористування,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка*

У ХХІ столітті людство дедалі гостріше усвідомлює необхідність переосмислення взаємодії з природним середовищем. У цьому контексті екологічний туризм постає як одна з форм сталого розвитку, що поєднує пізнання природи, збереження довкілля та підтримку місцевих громад.

Особливої актуальності набуває концепція «зелених маршрутів» - інтегрованих туристичних шляхів, які проходять через екологічно цінні території, культурні ландшафти та історичні пам'ятки. У країнах ЄС зелені маршрути вже стали важливим елементом туристичної інфраструктури, що поєднує рекреацію, освіту та сталий розвиток.

У зв'язку з цим постає потреба у науковому осмисленні можливостей впровадження «зелених маршрутів» на Чернігівщині як перспективної форми екологічного туризму. Такий підхід дозволить не лише зберегти природну та культурну спадщину, а й створити нові можливості для соціально-економічного розвитку регіону.

Екологічний туризм, або екотуризм, є однією з форм сталого туризму, що передбачає відповідальне подорожування природними територіями з метою їх збереження, пізнання та підтримки добробуту місцевих громад. Цей вид туризму виник як реакція на негативні наслідки масового туризму, який часто призводить до деградації природного середовища, втрати культурної ідентичності та соціальних дисбалансів. Екотуризм базується на принципах мінімального впливу на довкілля, активного сприяння охороні природи, освітнього компоненту для туристів, залучення місцевого населення до туристичної діяльності та економічної вигоди для регіону без шкоди екосистемам. Він є важливим інструментом реалізації концепції сталого розвитку, визначеної в міжнародних документах, зокрема в «Agenda ХХІ» та Цілях сталого розвитку ООН.

У межах екологічного туризму особливе місце займає концепція зелених маршрутів, яка передбачає створення інтегрованих туристичних шляхів, що проходять через екологічно цінні території. Зелені маршрути виникли як відповідь на потребу у безпечному, екологічно чистому та доступному туризмі, який поєднує рекреацію, освіту та збереження спадщини. Зелені маршрути

орієнтовані на немоторизовані види пересування (пішохідні, велосипедні, кінні, водні), що передбачають використання існуючих природних та культурних ресурсів без значного втручання в ландшафт.

Теоретичні засади зелених маршрутів ґрунтуються на міждисциплінарному підході, що поєднує знання з екології, географії, соціології, економіки та культурології. Вони передбачають інтеграцію екологічної освіти, розвиток інфраструктури з низьким рівнем втручання, підтримку місцевих ініціатив, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, а також формування екологічної свідомості серед туристів.

Чернігівська область володіє значним потенціалом для розвитку зелених маршрутів, що базується на унікальному поєднанні природних ресурсів, історико-культурної спадщини, соціально-економічних чинників та географічної доступності. Регіон розташований у межах Українського Полісся, що визначає його ландшафтне багатство: тут переважають соснові та мішані ліси, болотні екосистеми, річкові долини, озера та луки. Таке природне різноманіття створює сприятливі умови для формування пішохідних, велосипедних і водних маршрутів, які можуть поєднувати рекреацію з екологічною освітою та спостереженням за дикою природою.

На території Чернігівщини функціонують 682 заповідні об'єкти, серед яких два національні природні парки, три регіональні ландшафтні парки, дендрологічний парк, заказники та пам'ятки природи. Ці території є осередками біорізноманіття та мають високу екологічну цінність, що дозволяє інтегрувати їх у зелені маршрути як ключові точки екологічної інтерпретації.

Інфраструктурна складова також має важливе значення. В області вже існують окремі екологічні стежки, велосипедні маршрути, проте вони потребують модернізації, маркування, інформаційного супроводу та об'єднання в єдину мережу зелених шляхів. Рівнинний рельєф, наявність сільських доріг, лісових просік і берегових ліній сприяють розвитку велосипедного туризму з мінімальними витратами. Чернігівщина має зручне транспортне сполучення з Києвом та іншими регіонами України, що дозволяє залучати туристів з різних куточків країни. Наявність залізничного та автобусного транспорту забезпечує мобільність і доступність маршрутів, а також сприяє формуванню міжрегіональних туристичних зв'язків.

Загалом, соціально-економічні чинники також сприяють розвитку зелених маршрутів. У багатьох територіальних громадах зростає інтерес до туризму як джерела додаткового доходу, засобу збереження культурної спадщини та інструменту активізації місцевого життя. Місцеві ініціативи, громадські організації та підприємці готові долучатися до створення маршрутів, що сприяє формуванню партнерських моделей управління. В області діють навчальні заклади, які готують фахівців у сфері туризму, екології та географії, що забезпечує кадрову підтримку проєктів. Крім того, існують можливості залучення фінансування через державні та міжнародні програми, зокрема Європейського Союзу, ПРООН, які підтримують сталий розвиток, екологічні

ініціативи та розвиток сільських територій, сприяє збереженню регіональної ідентичності та забезпечує гармонійне співіснування людини з природою.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гапоненко Г.І., Василенко А.В., Шамара І.М. Перспективи організації Зелених шляхів в Україні як пріоритетний напрямок розвитку ринку внутрішнього туризму. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. Харків. 2021. №13. С.174-185.
2. Ярема Л.М. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму. *Ефективна економіка*. 2020. №5. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/yarema.htm (дата звернення: 07.11.2025).
3. Бойко В.О., Ключник А.В., Півньова Л.В. Зміцнення конкурентоспроможності підприємств екологічного (зеленого) туризму. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. № 3. С. 213–222. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.28> (дата звернення: 07.11)

УДК 502.5

ЕКОЛОГІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ГУМАНІЗУЮЧИЙ ЧИННИК ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

¹*Пахарь У.В., ²Гребенищikov В.О.,*

¹*викладач, Путильський ліцей,*

²*науковий співробітник, в.о.заст.директора з наукової роботи,*

НПП «Черемоський»

селище Путила, Чернівецька область

Екологічне краєзнавство - сходи́нка до пізнання екології рідного краю, реалізації інтересів у вивченні навколишнього природного середовища рідного краю, України та світу, формування краєзнавчих знань, умінь і навичок засобами позашкільної освіти [1,2].

Цей напрямок освітньої діяльності є основою формування базових компетентностей вихованців. На нашу думку, оптимальним шляхом його реалізації є інтегративно-діяльнісна технологія навчання [3]. Зокрема, залучення школярів до вивчення біорізноманіття, пошуку та інвентаризації видів, занесених до Червоної книги України, та організація посиленої їх охорони.

Наша увага зосереджена на макроміцетах. Адже охорона грибів у сучасній Європі є одним із пріоритетних завдань природоохоронної політики[4]. Про це свідчить значна кількість видів грибів, які занесено до Червоних списків різних країн Європи. В Україні внесено 68 видів грибів до Червоної книги України (відповідно до наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15 лютого 2021 року № 111).

Дієва охорона цих видів досить успішно здійснюється лише в об'єктах природно-заповідного фонду. Проте, окремі популяції макроміцетів, занесених